

ARCHÍV ÚSTAVU PAMÄTI NÁRODA

Obvodná správa ZNB Oddelenie Štátnej bezpečnosti Bratislava III 1978 – 1990

Čiastkový inventár

Spracovala: Mgr. J. Maťašová
Bratislava 2014

ÚVOD

Čiastkový inventár sprístupňuje archívne dokumenty Obvodnej správy ZNB Oddelenia Štátnej bezpečnosti Bratislava III.

Obvodné správy ZNB v obvode hl. mesta Bratislavy boli zriadené v r. 1977 rozkazom MV ČSSR, MV ČSR a MV SSR č. 8 v rámci zriadenia okresných správ ZNB. Obvodné správy ZNB obdržali rovnaké kompetencie ako novovzniknuté okresné správy ZNB.

Okresné správy ako najnižšie územné organizačné celky zabezpečujúce v rámci svojej pôsobnosti aj výkon štátnobezpečnostnej zložky, nadväzovali na svojich predchodcov z 50. rokov. Sieť oddelení ŠtB v rámci okresov nahradili od júna 1952 okresné oddelenia ŠtB vo funkcii vysunutých pracovísk krajských správ ŠtB. Začiatkom roka 1954 po zlúčení s okresnými oddeleniami VB vytvorili okresné oddelenia krajských správ MV.¹ Pri zmene územnej organizácie štátu v roku 1960 došlo k čiastočnej redukcii počtu OO MV.² Okresné oddelenia ostali naďalej súčasťou nových územných zložiek krajských správ ZNB zriadených v roku 1966 ako náhrada krajských správ MV.³ Tento stav sa zmenil v roku 1977 pri vzniku okresných správ ZNB, keď pôvodné oddelenia a skupiny ŠtB krajských správ v okresoch boli zrušené. Nasledujúcim krokom bolo zriadenie stálych okresných oddelení pri okresných správach ZNB.⁴

Obvodné správy ZNB Bratislava I – V boli územnými útvarmi na zabezpečenie jednotného výkonu služby zložiek ŠtB a VB na území obvodu hl. mesta Bratislavy. Boli riadené Správou ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja. Základnými úlohami Obvodných správ ZNB bolo pôsobenie po línii rozviednej, kontrarozviednej, ochrany ekonomiky, ochrany verejného poriadku a predchádzania kriminality.

¹ Tajný rozkaz MV č. 197/1953

² Rozkaz MV č. 1/1960

³ Rozkaz MV č. 12/1966

⁴ Rozkaz MV ČSSR, MV ČSR a MV SSR č. 8/1977

Obvodné správy boli členené na funkčné a výkonné útvary. Funkčné útvary tvorilo vnútorné oddelenie a hospodárska skupina. Výkonné útvary tvorilo oddelenie štátnej bezpečnosti, odbor verejnej bezpečnosti, oddelenie vyšetrovania verejnej bezpečnosti a oddelenie pasov a víz. Oddelenie ŠtB vo vymedzenom rozsahu plnilo kontrarozviedne úlohy na úseku boja proti vonkajšiemu nepriateľovi, na úseku vnútorného spravodajstva a ochrany čs. ekonomiky. Náčelník oddelenia ŠtB bol zároveň zástupcom náčelníka Obvodnej správy ZNB po línii ŠtB. V 80. rokoch pôsobili obvodné správy ako vysunuté pracoviská S ŠtB. Tento status mal byť zmenený v r. 1988 pri návrhu zmeny organizačnej štruktúry S ŠtB, OS ZNB a ObS ZNB v Západoslovenskom kraji. Vysunuté pracoviská sa mali zrušiť a namiesto nich sa mali zriadiť oddelenia ŠtB. Návrh zrejme nebol zrealizovaný, pretože ešte v r. 1989 sa môžeme stretnúť s používaním nápisových pečiatok vysunuté pracoviská ObS ZNB Bratislava.⁵ Obvodné správy ZNB v tomto usporiadaní pôsobili až do 16. januára 1990, keď došlo k zmene hierarchickej štruktúry. Oddelenia ŠtB prešli pod priamu riadiacu právomoc náčelníka Obvodnej správy ZNB.⁶ Obvodné správy ZNB boli zrušené ako súčasť štruktúry ŠtB 15. februára 1990.⁷

Oddelenie ŠtB Obvodnej správy ZNB Bratislava III v období normalizácie plnilo úlohy po líniiach 1., 2. a 3. odboru Správy ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja. V rámci línie 1. odboru sa agentúrna sieť využívala k získavaniu poznatkov o pohybe diplomatov a vízových cudzincov na území obvodu a pri kontrarozviednych opatreniach pri ochrane sovietskych vojenských objektov na území Západoslovenského kraja. V oblasti preventívnej a výchovnej práce sa agentúrna sieť sústredila na predchádzanie emigrácie občanov do kapitalistického zahraničia. Línia 2. odboru bola zameraná na využívanie agentúrnej siete v problematikách pravice, členov bývalých organizácií a skupín, ku kontrole záujmových osôb, v problematike mládeže, cirkvi a siekt. Línia 3. odboru mala na starosti oblasť ochrany dôležitých odvetví hospodárstva na území III. obvodu hl. mesta Bratislavy – palivovo-energetickej základne, chémie, strojárstva, dopravy, investičnej výstavby

⁵ KS ZNB S ŠtB Bratislava, vnútorné oddelenie, inv. j. 74, spis č. 78 – Návrh novej organizačnej štruktúry KS ZNB S ŠtB Bratislava, OS ZNB a ObS ZNB v Bratislavskom kraji.

⁶ Rozkaz MV ČSSR č. 7/1990

⁷ Rozkaz MV ČSSR č. 17/1990

a ochrany vyčlenených ekonomických objektov. Pozornosť sa venovala podnikom: Polygrafické závody Bratislava-Krasňany, Tesla Bratislava, Kozmetika Rača.

Archívny materiál fondu Obvodnej správy ZNB oddelenia ŠtB Bratislava III pochádza z rokov 1981 – 1990 a zachoval sa z tej časti registratúry, ktorá mala byť pôvodne skartovaná. Z tohto dôvodu prevzatý materiál rešpektoval organizačnú štruktúru pôvodcu len čiastočne a musel byť preusporiadaný. Materiál sa zachoval fragmentovite, v niektorých prípadoch bol aj fyzicky poškodený. Na usporiadanie sa použila chronologicko-organizačná štruktúra, ktorá vychádza z organizačnej štruktúry pôvodcu a rešpektuje čiastočne aj diplomatické hľadisko.

Časť registratúry Obvodnej správy ZNB Oddelenia Štátnej bezpečnosti Bratislava III pôvodne ponechaná na trvalé uloženie v archíve MV v Spišskom Podhradí bola spracovaná a sprístupnená inventárom v r. 1987. V súčasnosti je uložená v Archíve Ústavu pamäti národa.⁸

Útvary Štátnej bezpečnosti sa pri vedení registratúry riadili smernicami usmerňujúcimi výkon spisovej služby na útvaroch MV a ZNB ako aj vlastnými inštrukciami ŠtB zohľadňujúcimi prácu s materiálom štátnobezpečnostnej povahy.⁹ Vyradovanie dokumentov z registratúry sa v 70. – 80. rokoch riadilo smernicou MV¹⁰, ktorá určovala úložné lehoty pre jednotlivé typy dokumentov na základe ich dôležitosti a možného budúceho využitia. Koniec roka 1989 narušil túto prax a v rámci skartácií bol zničený aj archívny materiál, ktorý mal byť pôvodne zachovaný.

⁸ Longauerová, E.: Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Západoslovenského kraja Správa ŠtB Bratislava a útvary ŠtB v Západoslovenskom kraji – II. diel, Spišské Podhradie, 1987.

⁹ *Inštrukcia o operatívnej evidencii a administratíve pri agentúrno-operatívnej práci Štátnej bezpečnosti* (A-oper-II-1/1962); *Smernice pre evidenciu, štatistiku a administratívu v čs. kontrarozviedke* (A-oper-II-1/1973); *Smernice pre evidenciu, štatistiku a administratívu pri kontrarozviednej činnosti* (A-oper-II-1/1978). K smerniciam boli vydané metodické pokyny MP/1974 a MP/1978. Spisová služba sa riadila tiež smernicami MV a ZNB : RMV č. 38/1965, služobný predpis MV-adm-I-1 - *Spisový poriadok ministerstva vnútra*, RMV č. 41/1962 *Administratívny poriadok ministerstva vnútra* (MV-adm-I-3); NMV ČSSR č. 39/1977, ktorým sa mení a dopĺňa spisový poriadok ministerstva vnútra (MV-adm-I-1).

¹⁰ Metodická pomôcka k NMV ČSSR č. 24/1979 pre výkon spisovej služby na MV a ZNB (MV-adm-I-1) a Smernica pre vyradovanie písomností na MV k NMV č. 5/1974 (MV-adm-I-5).

Registratúra útvarov ŠtB bola tvorená registratúrnymi pomôckami zaznamenávajúcimi evidenciu a obeh spisov, prípadne inými evidenciami a vlastným spisovým materiálom.

Registratúra Obvodnej správy ZNB oddelenia ŠtB Bratislava III pozostávala z podacích protokolov – pomocnej evidencie pri vedení spisov a spisového materiálu. Podacie protokoly boli vedené chronologicky a zároveň rešpektovali stupeň utajenia – prísne tajné a tajné a obyčajné. Spisový materiál bol zodpovedajúco tomuto členeniu evidovaný a uložený. Následne sa v rámci ročníkov ukladal podľa podacích čísel.

Štruktúra fondu:

I REGISTRATÚRNE POMÔCKY

II SPISOVÉ MATERIÁLY

II/A Spisy prísne tajné (PT)

II/B Spisy tajné a obyčajné (T+O)

Signatúra I – registratúrne pomôcky obsahuje pomocné knihy. Nachádzajú sa tu podacie protokoly prísne tajných a tajných a obyčajných spisov. Inventárnu jednotku tvorí jedna kniha.

Signatúra II obsahuje spisový materiál. V skupine A sa nachádzajú spisy prísne tajné, v skupine B spisy tajné a obyčajné. Inventárnu jednotku tvorí ročník spisov. V rámci ročníka sú spisy uložené podľa podacích čísel.

Spisový materiál sa zachoval vo výrazne torzovitom stave. Systém práce príslušníkov dokumentujú ročné plány práce, smernice a metodické pokyny.

Materiál Obvodnej správy ZNB Oddelenia ŠtB Bratislava III obsahuje 22 inventárnych jednotiek a je uložený v 2 archívnych krabicach.

I REGISTRATÚRNE POMÔCKY A EVIDENCIE

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
1	Podací protokol PT	1978 – 1982	1
2	Podací protokol PT	1983 – 1984	1
3	Podací protokol PT	1985	1
4	Podací protokol PT	1986	1
5	Podací protokol PT	1987	1
6	Podací protokol PT	1988	1
7	Podací protokol PT	1989	1
8	Podací protokol PT	1990	1
9	Podací protokol PT	1990	1
10	Podací protokol T+O	1985	2
11	Podací protokol T+O	1985	2
12	Podací protokol T+O	1986	2
13	Podací protokol T+O	1987	2
14	Podací protokol T+O	1988	2
15	Podací protokol T+O	1989	2

II. SPISOVÝ MATERIÁL

III/A Spisy prísne tajné (PT)

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
16	Ročný plán činnosti ObS ZNB O ŠtB Bratislava III na r. 1980 (33).	1979	2
17	Ročný plán činnosti ObS ZNB O ŠtB Bratislava III na r. 1981 (45).	1980	2
18	Ročný plán činnosti ObS ZNB O ŠtB Bratislava III na r. 1982 (44).	1981	2
19	Ročný plán činnosti ObS ZNB O ŠtB Bratislava III na r. 1983 (1).	1983	2
20	Plán agentúrno-operatívnych opatrení v akcii KRUH v CHZJD Bratislava (220); Pokyn Odboru pasov a víz KS ZNB Bratislava na prehodnotenie blokovacích kariet (277); Informácia o zaslaní blokovacích kariet Oddeleniu pasov a víz KS ZNB Bratislava (282); Odstúpenie blokovacích kariet z ObS ZNB O ŠtB Bratislava V na ObS ZNB O ŠtB Bratislava III (283); Pokyn KS ZNB S ŠtB Bratislava k návrhom na výjazdy TS do kapitalistického zahraničia po línii 2. odboru (284); Pokyn náčelníka S ŠtB KS ZNB Bratislava na skartáciu jeho pokynu (285); Pokyn k aktivácii informačného toku po línii 1. a 3. odboru KS ZNB S ŠtB Bratislava (286).	1989	2
21	Pokyn KS ZNB S ŠtB Bratislava k opatreniam na úseku vnútorného spravodajstva v súvislosti so zastavením činnosti 2. odboru (1).	1990	2

II/B Spisy tajné a obyčajné (T+O)

Inv. č.	Obsah	Rok	Kr. č.
22	Odovzdanie písomností ObS ZNB O ŠtB Bratislava III na OaOO ObS ZNB Bratislava III (8); Informácia o osobe Ružena Mašková (374); Pokyn náčelníka KS ZNB S ŠtB Bratislava na zastavenie skartácií písomností (bez č.).	1989	2

ZOZNAM SKRATIEK:

CHZJD – Chemické závody Juraja Dimitrova

KS ZNB S ŠtB – krajská správa Zboru národnej bezpečnosti správa štátnej bezpečnosti

O – obyčajné

OaOO (OAO) – organizačný a analytický odbor

ObS ZNB – obvodná správa Zboru národnej bezpečnosti

OPV – odbor (oddelenie) pasov a víz

O ŠtB – oddelenie štátnej bezpečnosti

PT – prísne tajné

S – správa

ŠtB – štátna bezpečnosť

T – tajné

TS – tajný spolupracovník

ZNB – Zbor národnej bezpečnosti